

Károly VIII. o. t. Bihari: Hadik Obester nótája. Előadták: I. hegedűn: Halász Zsiga VII. o. t., II. hegedűn: Kertész Tivadar VIII. o. t., mély hegedűn: Kriegner Kálmán VII. o. t. Felolvasást tartott Dulin Jenő VI. o. t. Szózat. Énekelte a főgimn. énekkar Krausz Gusztáv tanár úr vezetése alatt. — *A pancsovai magyar kir. állami főgimnázium ifjúsági «Deák-önképzőkör»-e* f. é. október 6-án d. u. 3 óraker az aradi vértanúk emlékére díszgyűlést tartott, melynek tárgysorozata a következő volt: Megnyitó beszédet mondott. Lambrecht Kálmán VII. o. t., főjegyző. Október 6-án, írta Ábrányi Emil, szavalta Zilahi László VI. o. t. Tizenhárom, írta Ábrányi Emil, szavalta Dákics Vladimir VII. oszt. tanuló. Ünnepi beszédet mondott Hess György VIII. o. t., ifj. elnök. Az aradi vértanúk, írta Jókai Mór, szavalta Péterfi Jenő VI. o. t. Szózat, énekelte az ifj. énekkar.

FEJTÖRŐ.

Földrajzi kérdés:

Melyik az a római város, mely Páduától nyolc kilométernyire fekszik? A rómaiak Aquae Aponi és Aquae Patavinæ név alatt ismerték híres fürdőjét. (Tarján Gyula.)

Irodalomtörténelmi kérdés:

Ki volt az első hegedős? Mit hittek idáig? Tudjuk-e az első hegedős nevét? (Ujházy László.)

Kocka-rejtvény.

10	5	7	10	9	7
1	3	2	3	5	3
2	2	4	6	2	3
3	5	6	4	7	1
9	6	9	5	6	7
3	1	10	8	3	3

Ezek a számok úgy helyezendők el, hogy a sorok felülről lefelé, jobbról balra és a két átló mentén 30-at adjanak eredményül.

(Bazilly Mihály.)

Képrejtvény:

Megfejtési határidő: 1905 október 15.

26. számban közzelt fejtörő kérdések megfejtése:

Számrejtvény: Romlásnak indult hajdan erős magyar. **Ásványtani kérdés:** Opál. **Számtani kérdés:** Az egyik hordóban volt 524 liter, a másikban 655 liter. **Képrejtvény:** Az embereket csak akkor tartjuk értelmeseknek, ha egy nézetten vannak velünk.

Helyesen fejtették meg: Mandl Leó és Mihály, Nagy István, Schletter Ödön, Barta Pál, Tauber Ervin, Baja Benedek, Lévai Pál, a halmi áll. gazdasági népiskola III. o. tanuló. Binder Elemér, Eckerdt Elek, Föföldy Sándor, Németh Vince, Szinyei Merse Zsigmond, Makk István Béla, Mattanovich Csaba, Majtinszky Aladár, Reitzer Miklós, Strömpl Jenő, Milutinovits Corinna.

A kitűzött könyvjutalmat (Jósika Miklós: II. Rákóczi Ferenc) a halmi áll. gazdasági népiskola III. o. tanuló nyerték meg.

SZERKESZTŐI TELEFON.

Olvásóinknak. Szeretettel kérjük olvasóinkat, hogy a lap terjesztése céljából ismerős tanulóitársainknak pontos címét megküldeni sziveskedjenek. E címekre a kiadóhivatal a «Tanulók Lapja»-ból mutatványszámokat küld.

Hibaigazítás. Mult számunkban az «Üstökösök és csillaghullás» c. cikk írójaul Vásárhelyi Ferencet neveztük meg. A cikket nem Vásárhelyi, hanem Várhelyi Ferenc, verseci főreáliskolai igazgató írta.

H. K. (Kolozsvar). A rejtvények megfejtését későn küldted be s így neved kimaradt a névsorból. — **K. Z.** (Temesvár). 1. Előbbi tizenet neked is szól. 2. Leveledet átadtuk a kiadóhivatalnak s az elküldi a kérdéses számot. — **L. P.** (Budapest). A lapot új címedre küldjük. — **E. E.** Történelmi, földrajzi és természettani kérdéseket szívesen közlünk. — **S. J.** Rejtvényeidet nem közölhetjük.

Dropka József: «Murány Várának Története» magyar és tót nyelven e napokban megjelent s megrendelhető az alólírotnál. A könyv tartalma: szövege 34 fejezetre oszlik, illusztrációk száma 29, a zene pedig 3 db. áll. — A munka Murányi grófnak (Ferdinánd bolgár fejedelemnek) van ajánlva. Pohorella (Gömör-megye, u. p. Pohorella-vasgyár) Bahéry József.

Az 1849 október 6-án

dicső vértanú-halált szenvedett hőseinknek emelt díszes irodalmi emlék az

Aradi vértanúk Albuma.

Szerkesztette VARGA OTTÓ.

87 Ára díszkötésben 6 műmel-
képpel. 15 korona. léklettel.

A szabadságharc eseményeit a tizenhárom aradi vértanú személye körül csoportosítva írja le a szerző, megkapóan esetelve a szomorú utolsó napokat és a nemzet újraébredését. Zichy, Manheimer, Papp és más hazai művészek illusztrációival. Autogramokkal. Az 5. kiadás remek díszkötésben jelent meg és havi részletfizetésre is kapható.

Aradi fogságom alatt írt adatok az 1848/49-iki szabadságharcból.

Írta Csutak Kálmán. Ára 3 korona 20 fillér.

Magyar nemzeti vértanúk.

Írta Jókai Mór. Ára 80 fillér.

KOSSUTH LAJOS ÉLETE ÉS MŰKÖDÉSE.

Írta Gracza György. Ára 5 korona.

Kaphatók Lampel R. könyvkereskedése

(Wodianer F. és Fiai) részvénytársaságnál

Budapest, VI., Andrassy-út 21. sz.

és minden könyvkereskedésben.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Magyar Kereskedelmi Közlöny, Budapest.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott ifjúsági hetilap.

<p>ELŐFIZETÉSI ÁRAK:</p> <p>Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.</p> <p>Fél évre ... 4 kor. 80 fill.</p> <p>Egész évre ... 9 kor. 60 fill.</p> <p>Megjelenik minden vasárnap.</p>	<p>FELELŐS SZERKESZTŐ</p> <p>GAAL MÓZES.</p> <p>Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.</p>	<p>SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:</p> <p>Budapest,</p> <p>IV. ker., Egyetem-utca 4. szám.</p> <p>Kéziratokat nem adunk vissza.</p>
--	---	--

AZ ÖSSZETARTÁS.

(Válasz egy diák levelére.)

Kedves fiam, leveledet megkaptam, figyelmesen és jóakarattal végig olvastam s megadom reá a választ.

Azt írod, hogy osztályotokban egy áruló van, aki az összetartást közöttek megbontotta s akit ti nem fogtok megtérni, mert az árulás a legnagyobb bűn, arra sem égen, sem földön nincs bocsánat.

Valóban, az áruló szó egymagában is rémitő, félve ejti ki az ember s midőn kiejti, lelke szemével látja azokat a történelmi alakokat, kiknek szomorú öse Judás Iskarióth, érezi azt a megvetést, mely évszázadok óta az árulók nevéhez tapad. Az árulókat a társadalom kidobja a maga testéből, mint valami romlott tagot, mert attól fél, hogy megmetelyezi az egészséges tagokat, megbomlasztja az egész szervezetet.

Kedves fiam, a ti osztályotokban ilyen áruló akadt s végtelen nagy a ti felháborodásotok, megtorlásra, büntetésre gondoltok.

Álljatok csak meg, állítsuk bírói székünk elé azt a szerencsétlent. Vizsgáljuk meg az ő nagy bűnét s mielőtt ítéletet mondunk, nyugtassuk meg önmagunkat, hogy először nem tévedtünk, másodsor nem voltunk igazságosak. Mert böles és okos embereknél is előfordulhat, hogy ítéleteikben tévednek, talán mi is tévedünk.

— Mit tettél, boldogtalan?

— A kötelességemet teljesítettem.

— Ez szépen hangzik. Kérdés csupán az, hogy helyesen ítélted-e kötelességednek azt, amit tettél. Nemde, az egyik tanulóitársad megcsúfolta az osztály szemeláttára a tanárt; a tanár felszólította, hogy jelentkezék önkény az

illető s mivelhogy az a derék fiú nem jelentkezett, a tanár az osztályhoz intézte a kérdést, mert az osztálynak is van becsülete s azt is meg kell védeni. Ekkor te felállottál s az osztály színe előtt reámutattál a csúfolkodóra. Nemde, így történt?

— Így történt.

— Az imént azt mondad, hogy kötelességedet teljesítetted, midőn a csúfolkodóra az osztály színe előtt reámutattál. Miért volt ez kötelességed? Nem gondoltál-e arra, hogy a csúfolkodó ellenségeddé válik s hogy a csúfolkodónak a cimborái ezentúl görbe szemmel néznek reád?

— Tudtam, hogy így lesz, de nem féltem ettől. A mi tanárunk jó és igazságos, szeret minket; nekünk is szeretnünk és tisztelnünk kell őt. A csúfolkodó gyáva volt, mert csúfolkodni tudott, de megvallani a tettét nem merete. Félt a büntetéstől. A többiek is gyávák voltak, mert féltek a csúfolkodótól. Engem mindig arra tanítottak, hogy utáljam a gyávaságot és tiszteljem azt, aki velem jót tesz.

— Megérttem, fiam. Hadd kérdezzek tőled még valamit. Gondoltál-e arra, mikor a csúfolkodóra reámutattál, hogy ezért téged jobban fog a tanár szeretni, mint a többieket?

— Nem gondoltam.

— Hát arra gondoltál-e, hogy téged ezentúl még sokkal különbnek fog tartani, mint a többieket.

— Erre sem gondoltam.

— Hát arra gondoltál-e, hogy a csúfolkodót meg fogják szigorúan büntetni s ez a büntetés neked titkos örömet szerez?

— Erre sem gondoltam.

— Jól van, most már eleget tudok.

Nézem annak a fiúnak az arcát, kit ti, félel-

mes osztály, árulónak bélyegeztek. Nyílt, becsületes arc, a szemembe néz, kiolvasom az arcából, hogy ő nem akar szeretetesebb lenni, mint ti, hogy ő nem akar kiválóbbnak látszani, mint ti, hogy ő nem örvend a büntetésnek, mely a csúfolódót fogja sújtani. Már pedig aki áruló, azt nem vezeti a becsület a maga cselekedeteiben, hanem a haszon, az áruló szereti önmagát, az áruló titkon cselekszik és nem nyíltan, az áruló nem mer senkinek a szemébe nézni, az áruló nem gyűlöli, hanem szereti és keresi a gyávaságot.

Fiam, gyűljön össze a ti osztályotok minden tagja, álljon elő az egyik és köszönje meg az árulónak, amit cselekedett, köszönje meg neki azt, hogy kötelességét teljesítette s ezzel titeket is a kötelesség teljesítésre megtanított. Azt a tanuló pedig, aki csúfolódnia merész volt, de előállani és tetteről számot adni gyáva, büntesétek ti meg. Nagy hatalom és erő az összetartás, ha szép és nemes a cél, de midőn egy osztály az igazságot akarja sújtani egy gyávnak s alattomosnak a kedvéért, akkor ez az összetartás nem egyéb, mint szövetség az igazság és becsületesség ellen.

Megértettél engemet, édes fiam?

Gaal Mózes.

A PÁL-UTCAI FIÚK.

Elbeszélés a «Tanulók Lapja» számára.

Írta: Molnár Ferenc.

Talán nem is kell mondani, hogy ez az egyetlen közlegény Nemecek volt, a kis szőke Nemecek. A kapitányok, főhadnagyok és hadnagyok csak amúgy kedélyesen szalutáltak egymásnak a grundon, még ha százszor is találkoztak egy délután. Úgy kutyafuttában emelték a kezüket a sapkájukhoz és azt mondták egymásnak:

— Szervusz!

Csak a szegény Nemeceknek kellett magát mindüntalan haptákba vágnia és némán, mereven szalutálni. És aki csak elsétált előtte, mind rákiáltott:

— Hogy állasz?!

— Össze a sarkot!

— Ki a mellet, be a hasat!

— Hapták!

És Nemecek boldogan engedelmeskedett mindenkinek. Olyan fiúk is vannak, akiknek öröm az: szépen engedelmeskedni. De a legtöbb fiú mégis

parancsolni szeret. Ilyenek az emberek. És ezért volt természetes dolog az, hogy a grundon mindenki tiszt volt, csak éppen Nemecek volt a közlegény.

Délután fél háromkor még senki se volt a grundon. A kalyiba előtt lópokróc volt a földön és ezen aludt édesen a tót. A tót mindig nappal aludt, mert éjszaka a farakások közt kóborolt, vagy fönn ült az egyik erődben és bámulta a holdvilágot. A gőzfűrés zúgott, a kis fekete kémény köpködté a hófehér gőzfelhőcskéket és az aprófa potyogott a nagy kocsiába.

Fél három után néhány perccel megcsikordult a Pál-utcai kis ajtó és bejött rajta Nemecek. Egy nagy darab kenyeret húzott ki a zsebéből, körülnézett s miután látta, hogy még senki sincs itt, csöndesen majszolni kezdte a kenyérhéját. De előbb gondosan bereteszelte az ajtót, mert a grund törvényei közt az volt egyike a legfontosabbaknak, hogy aki bejön, tartozik maga után bereteszelni az ajtót. Aki ezt elmulasztotta, annak várfogság járt. Általában igen nagy volt a katonai fegyelem.

Nemecek leült egy köre, ette a kenyérhéjat és várta a többi. Ma nagyon érdekesnek ígérkezett a grund. A levegőben volt, hogy ma nagy dolgok fognak történni s mitagadás, Nemecek e pillanatban nagyon büszke volt arra, hogy ő is tagja a grundnak, a Pál-utcai fiúk híres társaságának. Majszolta egyideig a kenyeret s aztán unalmában sétálni indult a farakások felé. A kis utcákban mászkált s egyszer találkozott a tót nagy fekete kutyájával.

— Hektor! — kiáltott rá barátságosan, de Hektor egy csöpp kedvet nem mutatott arra, hogy a köszöntést viszonzza. Röpké kis farkcsóválást jelzett, ami a kutyáknál olyanforma jelentőségű, mint mikor mi siettünkben megbillentjük a kalapunkat. Azzal tovább vágatott és dühösen ugatott. A szőke Nemecek pedig utána szaladt. A Hektor egy farakás alatt állott meg s azt ugatta nagy hévvel. A farakás egyike volt azoknak, amelyekre a fiúk erődöt építettek. Fenn, a rakás tetején védőfal volt hasábfából és egy vékony pálcikán kicsi piros-zöld zászló lengett. A kutya körülugrálta az erődöt és szünet nélkül ugatott.

— Mi lehet ez? — kérdezte a kis szőke a kutyától, mert a kis szőke nagy barátságban volt a fekete kutyával. Talán azért, mert rajta kívül Hektor volt az egyetlen közlegény a hadseregben.

Felnézett az erdőre. Nem látott fenn senkit, de érezte, hogy valaki motoszkál az ölfák közt. Hát neki indult és fölkapaszkodott a kiálló végeken. Feleúton volt, amikor tisztán és világosan hallotta, hogy valaki teszi-veszi fönn a fadarabokat. Dobogni kezdett a szíve s most kedve lett volna visszafordulni. De mikor lenézett és lenn meglátta Hektort, megint nekibátorodott.

— Ne félj, Nemecek, — mondta magának és óvatosan kapaszkodott tovább. Minden foknál újra bátorította magát. Egyre ezt mondogatta: — Ne félj, Nemecek. Ne félj, Nemecek.

És felért a farakás tetejére. Ott még egy utolsó «ne félj, Nemecek»-et mondott, mikor az erőd alacsony falán át akart lépni, de ijedtében a levegőben maradt az a lába, amelyikkel lépni akart.

— Jesszus! — kiáltotta.

Éshanyatt-homlok kapaszkodott vissza lefelé a fokokon. Mikor a földre ért, hangosan dobogott a szíve. Felnézett az erődre. A zászló mellett, jobb lábát az erőd falára téve, állott fönn Áts Feri, a rettenetes Áts Feri, mindnyájuk ellensége, a fűvészkertiek vezére. Bő vörös ingét lobogtatta a szél, ő pedig gúnyosan mosolygott. Csöndesen szölt le a kis fiúnak:

— Ne félj, Nemecek.

De Nemecek akkor már félt, sőt szaladt. A fekete kutya utána rohant s együtt kanyarogtak a farakások közt, vissza a grund felé. A szél szárnyán utánuk repült Áts Feri gúnyos kiáltása:

— Ne félj, Nemecek!

De mire a telekről visszanezett, már nem volt fenn a tetőn az Áts Feri vörös inge. Hanem a zászló is hiányzott az erődről. A kis piros-zöld zászlót, amelyet a Csele nővére varrt, magával vitte. Eltűnt a farakások közt. Talán kiment a Mária-utcán, a gőzfűrés felől, de az is meglehet, hogy elrejtőzött valahol a barátaival, a Pásztor-fiúkkal.

És arra a gondolatra, hogy a Pásztorok is itt vannak, végig ment a hideg Nemecek hátán. Ő már tudta, mi az: a Pásztorokkal találkozni. De Áts Feri most látta először közelről. Nagyon megijedt tőle, de őszintén megvallva, tetszett neki a fiú. Szép, vállas, barna fiú volt s pompásan illett rá a bő vörös ing. Ez

valami harciasságot adott a megjelenésének. Valami «garibaldis» volt abban a vörös ingben. A fűvészkertiek különben mind vörös inget hordtak, mert mind utánozták Áts Ferit.

A grund palánkjának ajtaján szabályos egymásutánban négyet koppantottak. Nemecek fölélezett. A négy koppantás a Pál-utcai fiúk jele volt. Odarohant a bereteszelt ajtóhoz és kinyitotta. Boka jött Cselével meg Gerébbel. Nemecek alig várta, hogy elmondhassa nekik a félelmetes újságot, de azért nem feledkezett meg arról, hogy ő közlegény s hogy mivel tartozik a főhadnagyoknak és a kapitányoknak. Tehát haptákba állott és feszesen szalutált.

— Szervusz! — mondták az újonjöttek. —

Mi újság? Nemecek a levegőbe kapkodott és szeretett volna mindent egyszerűre, egy szuszra elmondani.

— Borzasztó! — kiáltotta.

— Micsoda?

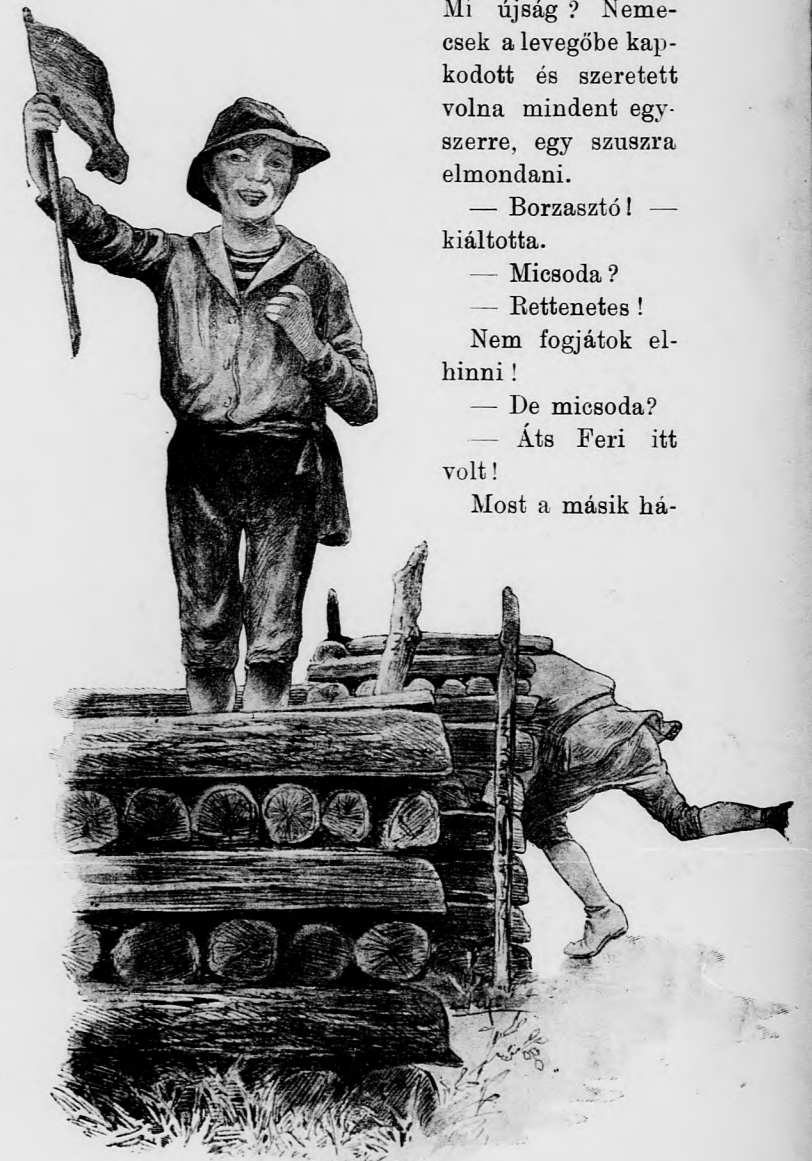
— Rettenetes!

Nem fogjátok elhinni!

— De micsoda?

— Áts Feri itt volt!

Most a másik há-

«NE FÉLJ NEMECSEK!»

rom legényen volt a sor. Hirtelen elkomolyodtak.

— Nem igaz! — mondta Geréb.

Nemecsek a mellére tette a kezét:

— Isten bizony!

— Ne esküdjél, — szólt rá Boka s hogy nagyobb nyomatékot adjon a szavának, rákiáltott:

— Hapták!

Nemecsek összecsapta a sarkát. Boka odalépett hozzá:

— Részletesen mondd el, mit láttál.

— Mikor odamentem az utcák közé, — mondta, — a kutya ugatott. Utána mentem és valami recsegést hallottam a középső citadellában. Fölmásztam rá és fönn állott Áts Feri vörös ingben.

— Fönn állott? A citadellán?

— Fönn! — mondta a kis szöke és majdnem megesküdt megint. Már a mellén volt a keze, de Boka szigorú pillantására visszakapta. És hozzátette:

— A zászlót is elvitte.

Csele fölszisszent:

— A zászlót?

— Azt.

Odaszaladtak mind a négyen. Nemecsek szerényen leghátul szaladt, részben azért, mert ő közlegény volt, részben azonban azért, mert nem lehetett tudni, hátha ott bújkál még az utcákban Áts Feri. Az erőd előtt megállottak. Valóban, a zászló hiányzott. Még a nyele se volt ott. Mindnyájan nagyon izgatottak voltak, csak Boka tartotta meg a hidegvérét.

«EZÉRT ÍRJA FEL A NEVEMET A FEKETE KÖNYVBÉ,
FŐHADNAGY ÚR.»

— Mondd meg a nővérednek, — fordult Cseléhez, — hogy holnapra csináljon új zászlót.

— Igen ám, — szólt Csele, — de már nincsen több zöld szövetje. Piros még van, de zöld már nincs.

Boka nyugodtan intézkedett:

— Fehér van?

— Van.

— Hát akkor csináljon egy piros-fehér zászlót.

Ezentúl piros-fehér lesz a színünk.

Ebben megnyugodtak. Geréb rákiáltott Nemecsekre:

— Közlegény!

— Jelen!

— Holnapra javítsa ki a törvényekben, hogy ezentúl nem piros-zöld a színünk, hanem piros-fehér.

— Igenis, főhadnagy úr.

És Geréb kegyelmesen vetette oda a feszesen álló kis szökének:

— Pihenj!

A kis szöke pedig «pihent». A fiúk felmásztak a várba és konstatálták, hogy a zászló nyelét letörte Áts Feri. A nyél oda volt szögezve s az a kis darabja, ami a szög alatt volt, még most is ott búslakodott.

A grundról kiáltások hallatszottak:

— Hahó, hó! Hahó, hó!

Ez volt a jelszavuk. Úgy látszik, már megérkeztek a többiek is és keresték őket. Élesen hangzott a sok gyerektorokból:

— Hahó, hó! Hahó, hó!

Csele odaintette magához Nemecseket:

— Közlegény!

— Jelen!

— Feleljen a többieknek!

— Igenis, hadnagy úr.

És tölesért csinálva a szája előtt a tenyeréből, kieresztette vékony kis gyerekhangját:

— Hahó, hó!

Azzal lemásztak és megindultak a síkság felé. A síkság közepén csoportba verődve álltak a többiek: Csónakos, Weisz, Kende, Kolnay és még néhányan. Mikor Bokát meglátták, mind haptákba állottak, mert ő volt a kapitány.

— Szervusztok! — mondta Boka.

Kolnay kiállott a csomóból.

— Alássan jelentem, — mondta, — mikor bejöttünk, a kis kapú nem volt bezárva. A törvény szerint pedig a kapúnak belülről be kell reteszelve lennie.

Szigorúan nézett hátra Boka a kísérete felé.

És a többiek is mind Nemecsekre néztek. Nemecseknek már megint a mellén volt a keze és épp esküdni akart, hogy nem ő hagyta nyitva az ajtót, mikor a kapitány megszólalt:

— Ki jött be utóljára?

Nagy csönd lett. Senki se jött be utóljára. Egy pillanatig hallgatott mindenki. És ekkor Nemecseknek földerült az arca. Megszólalt:

— A kapitány úr jött be utóljára.

— Én? — mondta Boka.

— Igen.

Kissé gondolkozott.

— Igazad van, — mondta aztán komolyan. — Elfelejtettem bereteszlni az ajtót. Ezért írja fel a nevemet a fekete könyvbe, főhadnagy úr.

Gerébhez fordult. Geréb kivett a zsebéből egy kis fekete notesz-könyvet és nagy betűkkel beleírta: «Boka János». És hogy tudja is miről van szó, melléje jegyezte: «ajtó». — Ez tetszett a fiúknak. Boka igazságos fiú volt. Ez az önbüntetés oly gyönyörű példája volt a férfiaságnak, aminőt még a latin órán se lehetett hallani, pedig a latin óra tele van római jellemekekkel. De Boka is ember volt. Boka se volt ment minden gyöngeségtől. Feliratta ugyan magát, de odafordult Kolnayhoz, aki a nyitott ajtót bejelentette:

— Neked pedig ne járjon mindig a szád. Főhadnagy úr, írja fel Kolnayt árulkodásért.

A főhadnagy úr megint előkaparászta a rettenetes noteszt és beleírta Kolnayt. Nemecsek pedig, aki leghátul állott, örömeiben egy csendes kis csárdást táncolt, hogy ez egyszer nem őt írják be a könyvbe. Mert tudni kell, hogy a könyvben egyéb se volt olvasható, mint a Nemecsek neve. Mindig, mindenért, mindenki csak őt iratta fel. És a törvényszék, mely minden szombaton ült össze, mindig őt ítélte el. Hiába, ez így volt. Ő volt az egyetlen közlegény.

És most nagy megbeszélés következett. Néhány perc múltán mindenki tudta a nagy újságot, hogy Áts Feri, a vörösingesek kapitánya ide merészkedett, a grund szívébe, felmászott a középső citadellába és elvitte a zászlót. A szörnyűködés általános volt. Az egész társaság Nemecseket vette körül, aki egyre újabb és újabb részletekkel toldotta meg a szeazációs hírt.

— És mondott neked valamit?

— Hogyne! — büszkélkedett Nemecsek.

— Mit?

— Rám kiáltott.

— Mit kiáltott?

— Azt kiáltotta, hogy: «Nem félsz, Nemecsek?»

Itt nyelt egyet a kis szöke, mert érezte, hogy ez nem volt egészen igaz. Sőt épp az ellenkezője volt az igazságnak. Mert ez úgy hangzott, mintha ő nagyon is bátor lett volna, úgy, hogy ezen Áts Feri is elesodálkozott és rászólt: «Nem félsz, Nemecsek?»

— És te nem féltél?

(Folyt. köv.)

ELKÉSETT LEVÉL.*

Ma három hete volt anyám nevenapja
S azóta a lelke minden alkonyatra
Elborul sötéten.
Reménykedő szívvel a levelem várja
Reggeltől estélig mindennap, hiába . . .
Tudom sir is értem.

Öltözik a lelke fekete felhőbe,
Hajnalhasadáskor azt izeni tőle:
— Fiam, mi van veled?
Csak az most a szívem egyetlenegy álma,
Valamelyik reggel ablakomba szállna
Régen várt leveled!

Nehéz a kaszárnya hideg levegője,
De hogy a te szíved melegét megölje,
Nem hitte a lelkem.
Idegenben élő testvéreid írtak —
S ne lássam betűit a te soraidnak?
Álmodni se mertem!

Én édes Istenem könyörülj meg rajtam,
Ne büntess legnagyobb, katona fiamban,
Ne fordítsd el tőlem.
Öregedő szívem a fényt tőle várja . . .
Eddig írt levelet a nevem napjára
Minden esztendőben.

. . . Nehéz a kaszárnya hideg levegője,
De hogy az én szívem melegét megölje —
Az ég szakadhat rám.
Melletted voltam én egész napon átál
Fiúi szerelmem minden sugarával
Drága neved napján.

S hogy vig orcát öltson szíved békessége,
Írok levelet is, ha késtem is vele,
De több szava nincsen —
Négy szóba foglalom minden kívánságom
S ez az én legszentebb napi imádságom:
— Áldjon meg az Isten!

Gyökössy Endre.

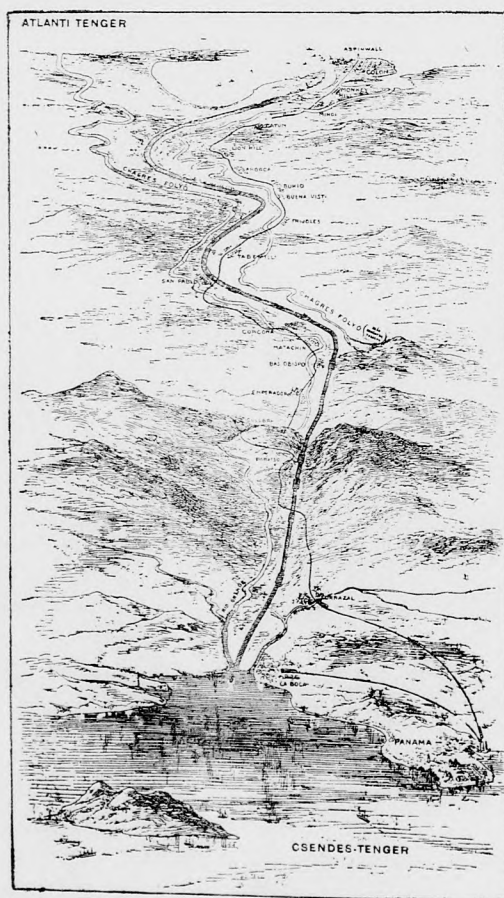
* Mutatvány a szerzőnek «Idegen földön» című most megjelent kötetéből.

A PANAMA-CSATORNA.

— Képekkel. —

Alig hihető, hogy még volna valaki, aki nem tudja, hogy Kolumbus az indiai tengeri út keresése közben bukkant rá egy addig ismeretlen földrészre, Amerikára. Ebből a szempontból Amerika nem egyéb, mint egy óriási akadály azok számára, akik nyugati irányban akarnak Ázsiába eljutni. Ezt az akadályt pedig csakis úgy lehet megszüntetni, ha az amerikai kontinenst valamelyik keskeny részén csatornával átvágják.

Ez a kérdés, a Panama-csatorna ügye már csaknem harminc év óta foglalkoztatja a művelt világot. Maga a terv azonban már nagyon régi. Már 1828-ban felmérte Bolivar, Dél-Amerika felszabadítója a földszorost, azzal a szándékkal, hogy a csatornát kiépítse; de még akkor nem volt elegendő tőke és elég fejlett technika, hogy a munkát megvalósítsák. III. Napoleon, mikor még nem volt császár, szintén foglalkozott ezzel a tervvel, de megvalósítani ő

A TERVEZETT PANAMA-CSATORNA.

sem tudta. A Panama-csatorna építésével komolyan először Lesseps Ferdinánd, a nagyhírű francia mérnök foglalkozott, a Suez-csatorna építője. Lesseps 1875-ben nemzetközi kongressust hívott össze Párisba, amely az építést elhatározta. Részvénytársaság jött létre a csatorna megépítésére; 1881-től 1889-ig folyt is az építés, de akkor a csatorna-társaság megbukott.

A terv ennek következtében néhány esztendőre el is aludt, míg 1894 októberében megalakult az «Új Panama-csatorna társaság», amely elhatározta, hogy folytatja a csatorna építését, ott, ahol a másik társaság abban hagyta. A társaságnak most állami támogatása is van, az észak-amerikai Egyesült-Államok minden eszközzel siettetik a csatorna építését. Könnyen belátható ugyanis, hogy a csatorna építéséből a hatalmas amerikai köztársaságnak lesz majd a legtöbb haszna.

Mielőtt azonban az új építés megkezdődött volna, az építető bizottság egy fontos kérdésben döntött, hogy merre vezessék a csatornát. Két tervről volt ugyanis szó. Az egyik szerint a csatorna La Boca és Aspinvall városok között metszette volna át a földszorost, a másik szerint pedig a Nicasagua-tavon ment volna végig. Az építető bizottság az első tervet fogadta el. A Panama-csatorna hossza ugyanis csak hetvenöt kilométer, míg a Nicasagua-tavon át vezető csatorna közel két és félszer olyan hosszú lenne. Amellett az utóbbi csatorna jóval magasabban volna a tenger színe fölött és sokkal több zsilipet is kellene építeni, amelyeken a hajókat emelő szerkezettel viszik át.

Még egy másik fontos körülmény döntött a Panama-csatorna mellett. Nicasagua földének erősen vulkanikus jellege van. Negyven hónapra terjedő megfigyelés alatt Nicasaguában negyvenhárom könnyű földrengést, 91 könnyű és 35 erős földrengést jegyeztek fel, míg ugyanezen idő alatt Panamában csak hat könnyű földrengést és négy földrengést észleltek. A zsilipszerkezetek nagy érzékenységénél ezek a földrengések mindenesetre nagy bajokat okozhatnak, sőt esetleg a csatorna forgalmának hosszabb időre való beszüntetését is maguk után vonhatják.

A most folyó csatornaépítésnek különösen három nagy nehézsége van:

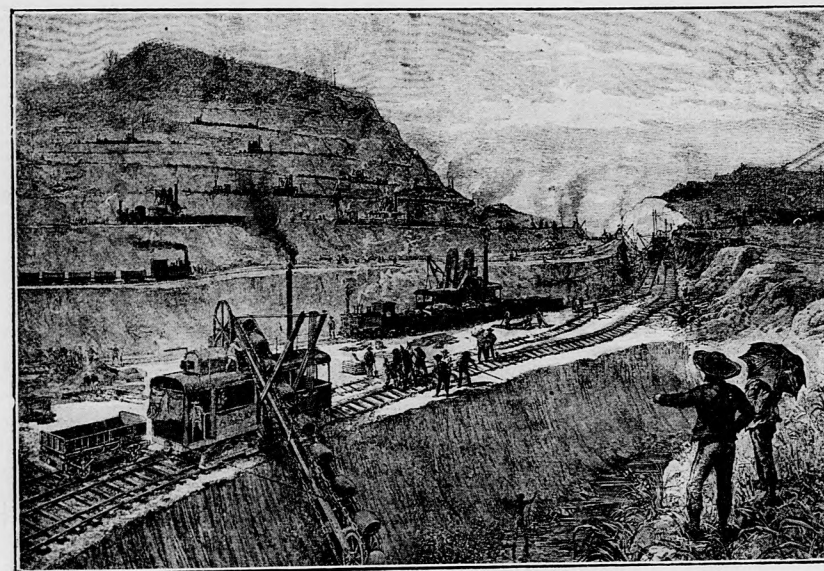
1. A Kordillara-láncolat áttörése,
2. a Chagre-folyó szabályozása, amelynek medrét a csatorna a csendes-tengeri oldalon legnagyobb részben követni fogja,

3. a munkások védelmezése a tropikus éghajlat betegségeivel szemben.

A csatorna teljes hosszából huszonkét kilométer az atlanti és tizennyolc kilométer a csendes-tengeri oldalon csaknem a tenger színével van egy magasságban. Ebből a negyven kilométerből körülbelül harmincat már Lessepsék kiépítettek és az kotrás és tisztítás után használható is volna. A csatorna legnehezebb szakasza a közbeeső harmincöt kilométer. Itt kell eldönteni, hogy zsilipeket használjanak-e, vagy olyan mélyre vágják ki, hogy a tenger színével legyen egy magasságban. E tekintetben még nem tör-

lon, Colonnál a csatorna torkolatának biztosítása. A Csendes-tengernek ugyanis e részen rendkívül erős árapálya van, amely messze behatol a folyók torkolataiba is és ott dagály idején a hajózást lehetetlenné teszi. Hogy ezt a veszedelemet a csatornánál elhárítsák, még Lesseps idejében Colonnál 850 méteres hosszú, rendkívül szilárd hullámtörő gátat építettek. Ez a gát még megvan, de már erősen javításra szorul.

Ami a Chagre folyót illeti, annak csatornázása szintén a nehezebb kérdések közé tartozik. A Chagre folyó, amely száraz időszakban igen kicsiny és sok helyütt át is gázolható, esőzések

A PANAMA-CSATORNA ÉPÍTÉSE.

tént döntés, de hihető, hogy zsilipes csatornát építenek. Első sorban az körülbelül száz millió dollárnál olcsóbb, másodsorban pedig építése három évnél rövidebb ideig tartana. Az építés azonban így is legkevesebb tizenkét esztendőt vesz igénybe.

A hajózás számára mindenesetre a zsilip nélküli csatorna volna jobb. Épen azért egy Bonau-Varika nevű francia mérnök közvetítő tervet dolgozott ki, amely szerint először a zsilipes csatornát építsék ki és azt fokról-fokra mélyítsék ki úgy, hogy a tenger színével legyen egy magasságban. Ennek az átalakításnak a költségeit magának az első ideiglenes csatornának a bevételeiből fedeznék.

Igen nehéz dolog volt a csendes-tengeri olda-

után egész tengerré lesz, úgy, hogy például 1879 november havában Colontól egész Emperadorig az egész vasúti vonalt három-négy méter magasán borította el a víz. Torkolatánál pedig a folyó elágazásaitól rendes körülmények között is óriási mocsarak vannak. Hogy a csatornát a kiáradások ellen biztosítsák, óriási költséggel új medret készítettek a Chagre és a Rio Grande folyóknak s amellet az előbbinek folyását is egészen megváltoztatták.

Negyven méter magas gátat építettek a csatorna felé eső oldalon, amely meggátolja, hogy a folyó vize esetleg a csatornát és környékét elárasssa.

A legfontosabb kérdések közé tartozik természetesen a csatorna építésénél alkalmazott mun-

kások egészségi állapota. Az első csatornaépítésnél az egész vidék, de különösen Colon és Panama városok híresek voltak arról, hogy milyen sokan pusztúlnak el ott a tropikus égöv különféle ragályos betegségeiben. A legutóbbi húsz esztendő alatt azonban e tekintetben jelentékeny javulás állott be.

Igaz, hogy a sárgaláz még mindig erősen szedi áldozatait, de semmiesetre se jobban, mint más hasonló vidékeken. Nagy hátrány azonban, amely a munkálatoknál erősen érezteti hatását, hogy az állandóan forró, de mindamellett nedves le-

A MAGAS TÁTRA.

— Képekkel. —

A Felvidéknek egyik legszebb és legfenségebb hegycsoportja a Magas Tátra. Szépségének, vadregényességének híre az egész világon ismeretes s sok-sok ezer idegen fordul meg ott nyaranta, hogy a természetnek ebben a pazar ajándékában gyönyörködhessek. Nem oly hatalmas, nem oly zordon ez a hegycsoport, mint az Alpesek ég felé meredező sziklaesúcsai, nem is a méretek nagysága az, ami a szemlélőt bámulatba

UTCA PANAMA VÁROSÁBAN.

vegő a faházakat hamar elbágyasztja és munkaképtelenné teszi. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a brit Antillákról való néger munkások bírják el legjobban a vidék éghajlatát. Ennélfogva őket is alkalmazták leginkább az építésnél.

A terület, amelyen a csatorna végigvonul, a tavalyi forradalom után megalakult Panama köztársasághoz tartozik. A csatorna vidékét az Egyesült Államok vásárolták meg és tényleg az Unió az úr a földszoroson. Mert Panama köztársaság van ugyan, de az igazi úr itt az Unió és a csatorna, ha kiépül csak az Egyesült-Államoknak a két óceán feletti hatalmát fogja erősíteni.

— i.

ejti, hanem a természetnek az a bája és csillogása, mely ezen a tájékon valóban dúsgazdagon terül el a vándor szeme előtt.

Hajdanában bizony épenséggel nem találtak valami nagy gyönyörűséget az Alpesek csúcsaiban. Apáink meg dehogy is mentek volna el a pusztáról, az Alföldről a magas hegyek közé, hogy ott pihenhessenek nyár idején, amint ez manapság szokás. Azt meg már biztosan kinevették volna, aki a magas hegyek megmászását valami dicsőségnek vagy mulatságnak tartotta volna. De az idők is, az emberek is változnak.

Ma már a hegyek közé megyünk nyaralni s dicsőségnek tartjuk, ha valami 3—4000 méteres hegy csúcsára felkapaszkodtunk.

A TÁTRA CSÚCSA.

Minél kopárabb, minél kietlenebb, s minél magasabb egy hegy, a legtöbb turista szemében annál gyönyörűbb. Ezért kedvelik jobban az Alpeseket a Tátránál. Sokan vannak immár, akik előnyt adnak ami könnyen hozzájutható Tát-

A MUNKA ÉS A MELEG.

A favágó kimelegszik, ha fát vág. A hordár is megizzad, mire valami nehezebb csomagot az emeletre föleipel.

A TARPATAKI ALSÓ VÍZESÉS.

ránknak, melynek csúcsai alacsonyabbak ugyan az Alpeseknél, de amelynek összképe, kivált a szépsi fensíkről nézve határozottan megkapóbb.

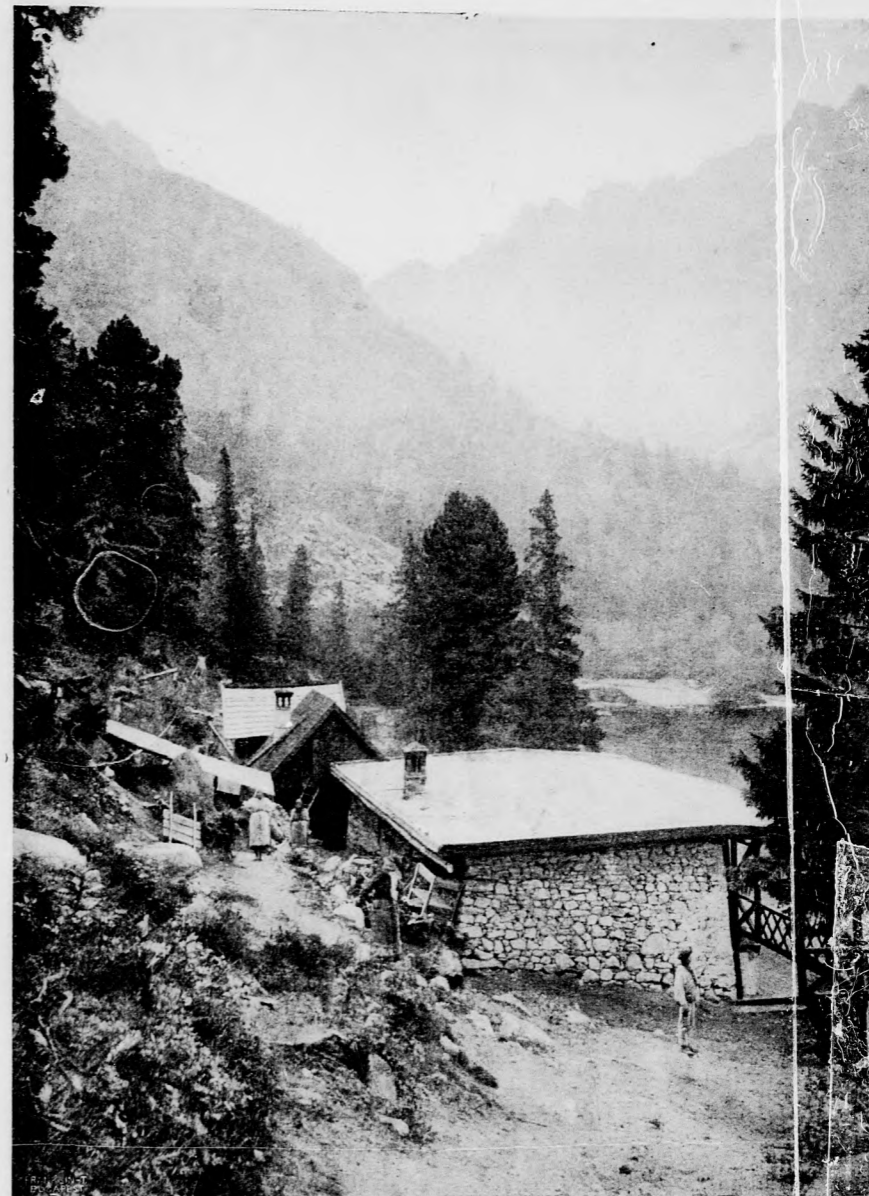
Amellett a Tátrának is vannak egyes részletei, melyeknek szépsége valóban festői. Lapunk mai számában képen is bemutatunk néhány ilyen részletet.

A munka tehát meleget fejleszt — még a közbeszéd, közfelfogás szerint is.

De a dolgozásban, a munkában szervezetünk által kifejtett melegnek létrejött bonyodalmas természetű. A favágó kezének mozgása nem közvetlenül hozza létre a meleget. A favágó mozgása közvetlenül annyit eredményez, hogy a

favágó testének az izmai meglazúlnak, anyaga az izzadság folytán megfogy. Ezt az anyagfogyást az élő szervezet s így a favágó is, sietve akarja pótolni s így *gyorsabb* működéshez fog, mint rendszeren. A szíve gyorsabban ver, így több

Ki ne próbálta volna, hogy ha egy pénzdarabot az asztalhoz dörzsöl jó erősen, az megmelegszik? A két jelenség egészen közvetlenül függ össze. Munkavégzés, vagyis az asztalhoz nyomott pénzdarabnak az asztalon való súrlódás ellenében

A POPPER-TÓ.

vért lök az ereken át a tüdőbe és az egész testbe, a testben több új anyag rakódik le s a tüdőben több meleg fejlődik, mint mikor a favágó nem vág fát. Ezért érzi a favágó, hogy «melege van», ha munkát végez.

De a meleg és a munkavégzés között sokkal egyenesebb összefüggést is pillanthatunk meg.

való erő kifejtés történt — s ez meleget termelt. Bizonyos, hogy ez a dörzsölés okozta a meleget, mert előbb a krajcár hideg volt, aztán meleg lett s a hidegség és melegség közé eső időben semmi más nem történt vele mint az a munkavégzés, a dörzsölés.

A munka pedig semmi egyéb, mint valami

erő legyőzése árán történt elmozdulás, tehát mozgás. Így láttunk egy esetet, melyben a mozgás meleget hozott létre.

Ilyen eset a természetben s körülöttünk minden lépten-nyomon fordul elő, csak észre kell venni őket. Szorgalmas fűrészelés közben a fűrész megmelegszik; a köszörüs vízzel öntözi köszörükövé, mert különben megtüzesednék a kő is, meg a kés is; a vasút kerekei fölmelegednek s az egyes állomásokon meg kell kopogtatni őket s a kopogás hangjáról az illető munkás már tudja, hogy nem melegedtek-e föl a kerekek annyira, hogy a továbbhaladás veszélyes volna. A hulló meteorok a gyors esés miatt megtüzesedve érnek a földre. És a példákat a végtelenig lehetne szaporítani, melyek mind azt mutatják, hogy ahol csak munka végződik, ugyanott meleg is fejlődik, munka árán tehát lehet meleget termelni, sőt nemcsak lehet, hanem kell, mert minden munka melegfejlődéssel jár. Természetesen vannak munkák, melyeknek melegét a mi tökéletlen melegérzésünk nem veszi észre, de igen finom melegjelző készülékekkel minden munkavégzésnél lehetne meleget észlelni.

Meleget fejleszteni tisztán ily munka árán ma már nem szoktunk. Az őseimbek, a művelődés kezdetleges fokán levők, akik a gyújtót még nem ismerték, úgy élesztettek tüzet, hogy két száraz fadarabot dörzsöltek egymáshoz mindaddig, míg az tüzet nem fogott. Bizony sokáig kellett dörzsölni és jó erősen. A tűzlesztésnek ez a módja a legegyszerűbb, közönséges mozgás, munka átalakítása meleggé, míg az a meleg akkorára nem fokozódik, hogy meggyúl a fa.

Ma nem vesződünk ezzel. Elővesszük a gyújtóskatulyát, kiveszünk egy szál gyújtót belőle s végig húzzuk a skatulya oldalán. Ez munka volt. Az eredménye meleg s a láng. Az egész különbség csak annyi, hogy ma már találtak az emberek olyan anyagokat, vagy az anyagoknak olyan keverékét, melynek az egyetlen kis dörzsölésnyi munka árán kifejtett kevés meleg is elég arra, hogy lángra gyúljon s a vékony fécskát is meggyújtja. Most is munka árán fejlesztjük a meleget, csak alkalmasabban keressük ki az anyagot, amire munkánkat szánjuk s fa helyett foszfort dörzsölünk, hogy ne kelljen olyan nagy munkát végeznünk egyetlen kis szikráért, mint az ősember végezett, aki fadarabokat dörzsölt egymáshoz.

A munka tehát meleget termel, azaz minden mozgás melegfejlődéssel jár.

Azonban a meleg is képes visszaalakulni munkává. Erre azonban már külön szerkezetet kellett az emberiségnek kieszelnie. Az olyan gépeket, amelyek melegség árán munkát végeznek, gőzgépeknek hívjuk. A melegség árán képződött gőznek a feszítő, mozgató ereje viszi véghez a munkát, aminek elvégzésére az illető gépet összerakcsztették, pl. húzza a vasúti kocsikat, csépli a búzát, hajtja a malmokat stb.

Hogy a meleg így hasznos munkává alakuljon, arra tehát a meleget felhasználó eszközöket, gépeket kellett kigondolni. A munka mindig termel meleget, de a meleg nem mindig végez munkát, mert ha észszerűen nem használjuk fel, kiegyenlítődési hajlamánál fogva szétterjed.

Dienes Pál dr.

MARCI.

Történet egy falusi fiúról.

Spyri elbeszélése nyomán írta Gaal Mózes. 3

Marci mindjárt be is vitte az új székét a házba, az asztal mellé tette s felkapaszkodott reá. Épen felérte az asztalt. Nagyapó tovább dolgozott az udvaron. A kerítést igazította meg, a házikó falán kopácsolt, egy-egy kiálló szeget bevert, a deszkákat kifoltozta. Marci néma áhitattal nézte nagyapót, s megszállotta a vágy, hogy ő is kezébe vegye a kalapácsot, s verje a szegeket a deszkába. Istenem, uram, milyen boldog is lehet az, aki szegeket verhet egy deszkába egy derék kalapáccsal.

Az este észrevétlenül rájuk szakadt. A vén fenyők mind erősebben kezdték zúgni, goromba szél rázta szegényeknek az üstökét, a fenyők fájdalmukban ropogtak, ide-oda hajladoztak, mintha ki akartak volna a szél útjából térni. A fura kis legényke mulatott ezen a dolgon, tetszett neki a szél játéka, s nem értette meg a vén fenyők fájdalmát. Még ugrándozott is örömeiben a fiú, s nagyapó szótlanul nézte az örvendező porontyot.

Hirtelen éles fütty hallatszott. Marci összereszt, mert a hegyről le egy csomó kecske ugrándozott lefelé. Mezitlábás fiú hajtotta őket, azaz, hogy nem is kellett a kecskéket hajtani, mert jöttek azok maguktól is. A mezitlábás fiú Péter volt, a kecskepásztor. Két gyönyörű kecske egyenesen nagyapó háza felé tartott, be a kis ajtón, s megállottak az udvar közepén. Hófehér volt az egyik, barnaszőrű a másik. Szörnyen

illedelmes kecskék lehettek, mert mind a kettő buzgóan nyalogatta nagyapónak a kezét. Az ám, mert a nagyapó kezében só volt, a só pedig cukor a kecskének, még annál is jobb. Nagyapó minden áldott este sóval várta két kis jószágát, hogyne jöttek volna szívesen haza. Péter a többi kecskével tovább szaladt le a hegyoldalra.

Marci is oda járult egészen bátran a nagyapó kecskéihez, cirógatta a hátukat, a fejüket és a szakállukat. A kecskék nem idegenkedtek a legénykétől, mert melyik állat nem szereti, ha szeretettel simogatjuk?

— Nagyapó, úgy-e ezek a mi kecskéink? Úgy-e nem a másé? És mind a kettő a miénk, s behajtjuk őket az ólba, úgy-e? Nem adjuk oda senkinek soha, úgy-e nagyapóka?

Tizszer is megkérdezte egymásután, akkora öröme telt a kecskében.

A vén ember folyton hajtogatta a fejét, s tartott a tenyerében a sót, míg a két kecske az utolsó morzsát is lenyalogatta.

— Hozd ide a lábast! A kenyeret is hozd!

Nagyapó megfejte a fehér kecskét, csakhamar színültig megtelt a lábas tejjei.

— Egyél gyerek, aztán menj fel a padlásra, feküdjél le!

A gyermek megvacsorált az udvaron, aztán megölelte nagyapónak a térdét, s azt mondotta:

— Jójcákát nagyapóka! Hát a kecskéket mi nek hívják?

— A fehérét Hattyúnak, a barnát Mackónak.

— Jójcákát Hattyú, jójcákát Mackó!.. Jaj be furcsa szép név!..

Nagyapó behajtotta a kecskéket az ólba. Künn pedig ezalatt még gorombább kezdett a szél lenni, a fiú nagyokat ásított. Kerülgette az álom. Felmászott a padlásra, bebújt a pompás ágyba. A kerek nyílás is sötét volt, künn az égboltozaton felhőket kergetett a szél. Nagyapó is bement a házikóba, minekutána a kecskék dolgát elintézte, s lefeküdt.

Éjfélkor iszonyú recsegésre ébredt fel. A szél zúgott pokoli erővel, tördelte a fák galyait, ropogtatta a házikó gerendáit. Nagyapó felkelt, s a létrán felmászott a padlásra. Gondolta magában, utána néz a gyereknek, hátha felriad s elkezd félelmében sírni. A hold kibontakozott ezalatt a felhők takarójából s épen az arcára sütött Marcinak, aki édesen aludt az illatos szénaágyon. Mosolygott a gyermek, talán a kecskékről, a kecskéknak édes tejéről álmodott.

A takarója félig lecsúszott róla. Nagyapó meg-

igazitotta, s úgy elnézte azt az ártatlan jószágot, akinek immár ezen a világon nincs senkije, de senkije, csak nagyapó, az az Istentelen Tamás, aki nem köszön senkinek a faluban, s akit mindenki istenverte rossz embernek tart.

Ez jutott a vén embernek eszébe, míg a gyermeket nézte.

III.

Falók Peti.

Éles füttyszóra ébredt fel Marci álmából. A kerek nyíláson, vagy ha úgy tetszik, a padlás üvegnélküli ablakán bekandikált a nap. Arany sugarait már régen szétküldötte, hogy keltsék fel az embereket s küldjék dolgozni.

Marci csodálkozva nézett körül, dörzsölgette két öklével a szemét, szólani akart Anikóhoz, de Anikó nem volt sehol, kereste a vaskályhát, melyen Anikó a kávéét szokta főzni, de az sem volt sehol. Ekkor meghallotta alúlról nagyapó hangját. Erről jutott eszébe, hogy ő immár nincs Anikónál, hanem nagyapónál, akinek két kecskéje van: Hattyú az egyik, Mackó a másik. Igazán furcsa név ez a Mackó. Örvendett a gyerek s felugrott az ágyból, hogy a nagyapónak, a Hattyúnak és Mackónak jó reggelt kívánjon. Egy szál ingecskében s a mellényben lement a padlásról. Az udvaron egy kerek, nagy arcú fiut látott, aki éppen olyan meztlábás volt, mint ő s mint a kecskék; a ház előtt egy csomó kecske. Nagyapó éppen akkor eresztette ki az ólból Hattyút és Mackót.

— Jó reggelt nagyapó! Jó reggelt Hattyú! Jó reggelt Mackó!

Péter nagyot vigyorgott, mikor a gyermeket meglátta s a furcsa szavakat meghallotta. Nem hallotta ő soha életében, hogy a kecskéknak köszönjön valaki. Az ember köszön a papnak, de nem az oktan kecskének.

— Elmégy a kecskékkal a havasszélbe, Marci? — kérdezte nagyapó.

A fura legényke elkezdett örömeiben ugrálni. Hiszen éppen ez kellett neki.

— Előbb mosakodjál meg, különben kikacag a nap. Nézd, milyen ragyogó a nap arca, a tied pedig fekete!

Ott állott a küszöb mellett a cseber, benne jó hideg víz. Marci nem sokat kérette magát, hanem bemártotta arcát a vízbe. Pétert szinte kirázta ettől a hideg, mert ez a Péter nagyon szeretett sokat enni, de mosdani elég volt heten-

kint egyszer, ha éppen reáparancsolt az édes anyja. Marci pompásan megmosdott s azután még frisebb, még jobb kedvű lett.

— Jöszte ide Peti, tartsd ide a tarisznyádat! — parancsolta nagyapó.

Tyhü, hogy kiderült a Peti ábrázata. Olyan széles lett, mint a holdvilág. Nagyapó egy hatalmas karéj kenyeret és nagy darab sajtot csúsztatott a tarisznyába.

Ezt már Péter nem tudta boldog vigyorgás nélkül megállani.

Péter azért vigyorgott olyan boldogan, mert a vén Tamás soha ekkora darab kenyeret és sajtot nem tett az ő tarisznyájába. Péter sok mindent szeretett a világon, de legeslegjobban szeretett enni.

— Ehol a csupor is, ebbe fejsz tejet a legénykének, mert ő még nem érti a módját annak, hogy a szájába fejje a tejet, mint te, kecskekapitány, — ezt mondotta nagyapó s még hozzátette azt is, ami következik: — Délben két csupor tejet adsz a gyermeknek, mert ő is veled megy a havasszélbe. Vigyázz reá, le ne essék a szikláról, megértetted?

— Hát! — felelt Péter, aki nagy örömmel tette be a mázas csuprot a hatalmas karéj kenyér mellé.

— Nagyapókám, úgy-e most nem kacag ki a nap; most már tiszta vagyok! — ezt kiáltotta Marci s oda állott nagyapja elé tisztán megmosakodva s a durva kendővel szárazra dörzsölte. Olyan vörös volt az arca, a karja, a nyaka, mint a főtt rák.

Nagyapó mosolygott s mondá:

— Nem hiszem, hogy kikacagna. Estére megürödsz a cseberben, jó lesz?

— Jó lesz!

— Mehettek Isten hírével!

Elindult Péter, a kecskék már tépegették a hegyoldal fűvét, bokrát. Marci mindenütt nyomában volt Péternek, aki eleinte ügyet sem vetett a legénykére. Az ég tiszta kék boltján ingyen sem láthatott az ember felhőt, elfújta mindenkét a szél. A nap fényes sugáresője reá omlott a hegyoldalra, a virágok tarka feje, gyöngéd levelei mohón szívták be ezt a fényességet, olyan égető szükségük volt rájuk, mint a kenyérre az embernek. Harmatcseppek csillogtak a fűszálakon, az ezerjófűvön, még a katáng is szép volt; Marci ide-oda ugrált, kiáltozott s maga sem tudta miért, minek. Péter még kevésbé tudta, mert ő nem szokott semmire gon-

dolni, csak arra, amit majd eszik. Minden egyéb jelentéktelen dolog volt neki.

A kecskék neki buzdultak a Marci példáján s ők is ide-oda szaladgáltak. Erre Péter irgalmatlanul elkezdett füttyentgetni. Marcinak a fütty is tetszett iszonyúan, de hiába, ő nem tudott úgy füttyülni, mint Péter.

— Jer ide, Marci! — kiáltott Péter a legénykére, aki már jó messzire elszaladt tőle.

— Nem megyek! — kiáltotta vissza a gyerek. — Jer ide te is, egyél epret!

— Leesel, hé!

— Jaj be édes!

— Jobb a kenyér, — dünnyögte Péter s megtapogatta a tarisznyáját.

— Hol vannak a sziklák? — kérdezte Marci az epret szedegetve.

— Ahun né, ott a tetőn! Ott krárog a sas! Vigyázz, te!

Marci hitetlenül nézett Péterre.

— Vigy oda, Péterkém, nézzük meg a sást! — kérte szépen s megfogta Péternek a kezét.

Olyan szépen tudta mondani: «Péterkém», hogy az csoda volt. Szinte jól esett Péternek, aki az ilyesmihez világerő sem volt hozzá szokva.

— Nem lehet, — felelte hosszú szünet után, mintha azon gondolkozott volna, hogy mit feleljen Marcinak.

— Miért nem?

— Csak, — mondotta kurtán s azt hitte, hogy most már jól megmagyarázta.

Mentek feljebb azon az úton, melyen a kecskék. Ezek jól tudták a járást, egyik körül a másikra ugráltak, megtalálták a legizesebb fűszálakat, rágták a bokrok leveleit. A jó Isten mindezt külön nekik teremtette.

Fenn pedig, a magas tetőn, éppen a havas lábában, pompás zöld pázsiton lefeküdt Péter, maga mellé tette a tarisznyát s intett Marcinak, hogy ő is feküdjék le. A sok mászkálásban elfáradt, pihenni akart. Mindennap itt pihent. Hanyatt feküdt s nézte a kék eget, néha egy sas szállott, kerengett a levegő égből, azt is nézte, de emellett nem jutott eszébe semmi, de semmi. Még arra sem gondolt, hogy be jó a sasnak, mert tud repülni. Miért volna jó a sasnak, ha nincs tarisznyája s a tarisznyában kenyér meg sajt. Marci is elfáradt, ő is lekuporodott a fűbe Péter mellé. Nézte a fűszálakat, a harangvirágot, amely ringott a szellőben. Péter nem szólott, hát ő is hallgatott.

Egyszerre a levegőégből szárnycsattogást és különös rikoltó hangot hallott. Egy roppant nagy sas lebegett a fejként felett. Olyan nagy volt, hogy ehhez fogható Marci még nem látott.

— Péter! Péter! Jaj, nézd a sást!

Péter is odanézett, de megint csak nem szólott semmit. Addig nézték, míg a szörnyű madár a szikla mögött eltűnt.

— Hova lett a sas, Péterkém? — kérdezte tágra nyitott szemmel a fiú.

— Haza, a fészékbe.

— Ott fenn lakik a kövön? Jaj, be szép lehet a háza ott fenn! Ugyan, miért kiabál olyan erősen?

— Mert muszáj, — magyarázta röviden, de velősen Péter.

— Péterkém, jere, nézzük meg a házat, jó?

— Eriggy már! Tamás bá' megver, ha te leesel a szikláról.

Ekkor Péter megint elkezdett irgalmatlanul füttyölni, de éktelen hangon. Ihol a kecskék megértették s rendre jöttek, bizony párosával is. A kecskekapitány tudott az ő katonáinak parancsolni. Úgy bizony!

Marci kapta magát s ő is a kecskék közé szaladt, akik szépen összegyülekeztek Péter köré. A kis legény mindenikkel barátságot kötött. Hattyút megölelte, Mackónak a szakállát meg-ráncigálta, a többi idegen kecskével is szóba állott. Azok mind barátságosan fogadták s egy-egy mekegással adták tudtára, hogy máskor is szívesen látják. Ott ugrált versenyt új cimboráival a boldog Marci s Péternek tiszsz is rá kellett kiáltani, hogy menjen enni.

Ez a foglalkozás ugyanis a legfontosabb lévén Péternek, el nem tudta képzelni, hogy a Tamás bácsi legénykéje miért kéreti magát olyan sokat.

— Ne ugrálj he, jöszesze, egyél!

— Enyém ez a csupor tej? — kérdezte a gyermek.

— Az is, ez a kenyér is, a sajt is, — mondotta Péter, — s ha nem elég, még egyszer megtöltöm a csuprotat tejjel.

Péter szinte belefáradt ebbe a sok szóba.

— Hát te iszol-e tejet, Péterkém?

— Iszok hát!

A legényke hamar kiürítette a csuprot. Péter szó nélkül tele fejte ismét s oda adta.

— Ez is a te porciód! — mondotta s leült a fűbe, hogy tovább falja a kenyeret és sajtot.

Marci egy darabkát letört a nagy karéjból s a többit oda adta Péternek:

— Edd meg te, Péterkém, nekem ez elég!

Péter meredt szemmel nézett a fiúra. Ilyesmire ő nem mert gondolni. Hogy neki akkora darab kenyeret adjanak! Hiszen ez merő csuda! Nem is akarta elfogadni.

— Vedd el, Péterkém! Kérlek szépen!

Péter csak ennyit mondott:

— Hümm! — s elvette a kenyeret. Aztán evett, evett. Hagyta, hogy beszéljen Marci, közben-közben ráütött a fejével, beleegyezése jeléül vagy válaszképpen, de beszélni kinek is jutna eszébe, mikor markában kenyér és sajt van?

Bezzeg jól lakott a kecskekapitány.

Marci szerette volna a kecskéket mind megismerni. Sorjában kérdezte Pétertől, hogy melyiket minek hívják. Az egyik volt «Csillag», homlokán fekete csillag-folt; a másik «Farkas», no az csakugyan olyan szőrű volt, mint a farkas; a harmadik «Vidorka», no ennek nem volt jó a neve, mert folyton siránkozva mekegett. Ezt sajnálta legjobban Marci, mert ez simúlt hozzá a legkedvesebben.

— Mi lelt, Vidorka? Miért sírsz mindig? — kérdezte részvétellel s átölelte a nyakát.

— Azért ri, mert az öreg eladták.

— Ki volt az öreg?

— Hát az anyja.

— Nincs neki nagyanyja?

— Nincs.

— Hát nagyapója?

— A' sincs.

— Ó, te szegény Vidorka, te! No ne búsulj! Tudod mit, eljövök én mindennap, meglásd! Ha fáj valamid, csak mondd meg nekem, jó lesz?

Vidorka odadörzsölte fejét a Marci homlokához s aztán tovább lépegetett, nem mekegett, hanem tépegette a fűszálakat.

— Péterkém, úgy-e legszebbek a nagyapó kecskéi? Nézd a Hattyút, nézd a Mackót!

— Tudom, — felelte Péter. — Tamás bá' megmossa a kecskéket; az ő istállója a legtisztább. Aztán sőt is ad nekik. (Folyt. köv.)

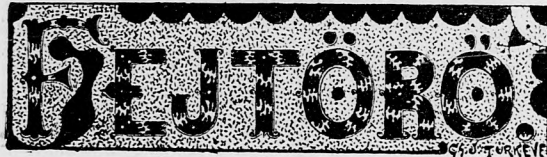
AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

Október 6. A karcagi ev. ref. gimnázium tanári kara a «Petőfi-önképzőkör» közreműködésével f. hó 6-án az aradi vértanúk emlékünnepét a következő rendben tartotta meg: Ének. Előadta az ifjúsági énekkar. Október 6. Írta Szabó Endre, szavalta Platzer Géza VI. o. t. Felolvasott Székely József gimn. tanár. Október 6. Írta Ábrányi Emil, szavalta Tóth Gáspár VI. o. t. Ének. Előadta az ifjúsági énekkar.

Önképzőkori tudósítás. A budapesti ág. hitv. ev. főgimnázium „Arany János-önképzőkör”-e október 2-án tartotta első rendes ülését. Pálos Tibor VII. o. t. szavalt, Schlesinger Károly VIII. o. t. szabadelőadást tartott, Plán Jenő VI. o. t. szavalt.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

Idegen földön. Ezen a címen adta ki Gyökössy Endre újabb költeményeit, melyeket messze hazájától, katonasorban írt meg. Gyökössy az igaz érzések embere, kit minden nemesebb motivum dalra serkent. De ért ahhoz is, hogy gondolatait csinos, tetszetős formában vigye olvasói elé. A család, haza, barátság és szülőföld foglalkoztatják költői képzeletét s ezekről zeng dalt lantja. Mindig megtalálja a kellő hangot, mindig megtalálja az utat, melyen a legkönnyebben fér olvasója szívéhez. S ez nem kis dicsérete Gyökössy költészetének. Újabb versei örvendetes haladást tanúsítanak; nekünk kiváltképpen azok a költemények tetszettek, melyeket a szülők iránt való szeretet sugallt. Gyökössy szép verses könyvét melegen ajánljuk olvasóink figyelmébe. A könyv ára 1 kor. 50 fillér; mai számunkban mutatványt is hozunk belőle.

Kocka-rejtvény.

A	A	Á	A	Á	Takarító szerszám.
Á	L	P	P		Papi méltóság.
P	R	T			Kettőnek más neve.
T	T				Igekötő.
T					Mássalhangzó.

(Kalisch Fivérek.)

Növénytan kérdése:

Melyik az a mérges növény, mely az ernyősök családjához tartozik? Gallérja nincs, kelyhe elenyésző apró, szirma visszás szívalakú. Gyümölcse tojásdad gömbölyű. A petrezselyemhez igen hasonlít, de virága tiszta fehér.

(Karsay János.)

Földrajzi kérdés:

Melyik az az angol kikötő-város és erőd Arábia délnyugati partjain, az adeni öböl mellett, mely 370 km-re van a Bab el Mandebtől? A városnak 15 ezer lakosa van. Kávé és kőszén kivitele fontos.

(Rákos József.)

Képrejtvény:

Megfejtési határidő: 1905 október 22.

1. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:
Vegyteni kérdés: Sziksó vagy szóda. Algebrai kérdés: Az a szám: 150. Kockarejtvény:

p	a	t	a
a	l	a	k
t	a	n	y
a	k	a	r

Képrejtvény: Aki kapkod a dicsőség után, nem érdemi meg.

Helyesen fejtették meg: Schletter Ödön, Mattanovich Csaba, Németh Vince, Nord Frigyes, Szántó Béla, Spiller Gyula, Fölföldy Sándor, Ungár Sándor, Tauber Ervin, Balassa Béla, Vértesy László, Bognár János, Szmátana Lajos, Hodál György, Gardé Sándor, Balogh Péter, Márkus János, Blatnyák Tivadar, Nagy István, Pollák Jenő, Meller Frigyes, Geréb Andor, Strömpl Jenő, Munk Ferenc, Hartig Tibor, Forgács János, Makk István Béla, Morberger Gyula, Neumann Géza, Majtinszky Aladár, Mandl Leó és Mihály, Bodnár János, Havas Péter, Feith Pál és Mihály, Rieger Ferenc, Brasch Zoltán, Sváb János.

A kitűzött könyvjutalmat (Gaal Mózes: A kard és a lant hőse) Blatnyák Tivadar lippai előfizetőnk (Fő-utca) nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON.

S. J. Rejtvényeidet nem közölhetjük. — F. P. Rejtvényeid közül válogatunk. — B. Z. 1. Új címre küldjük a lapot. 2. Gyorsírási Híradó, szerkeszti Baján Gyula, kiadják Baján Gyula és Vajda Ármin. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Hajnal-utca 5. Gyorsírási Lapok, szerkeszti Fabró Henrik és Bódogh János, kiadja az Országos Magyar Gyorsíró-Egyesület. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., József-körút 69. Magyar Gyorsírási Ujság, szerkeszti Porrai Soma. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., Csokonai-utca 10. — B. B. (Budapest). A kocka- és természetrajzi rejtvényt közöljük; a szórejtvény igen ismeretes. — Kérdő. 1. Az állami ipariskola olyan tanulók iratkozhatnak be, kik a négy középis-kolát legalább jó sikerrel végezték el; kiknek a magyarból, mértanból, számtanból elégségesük van, azoknak felvételi vizsgálatot kell tenniük. 2. Felső-ipariskola van Budapesten és Kassán. — Ha elmennék... Fájdalom, el is jött, de nem volt benne köszönet. Az ilyen tárgyú lírai versek sem önnek, sem lapunknak nem valók. — Turista. Várjuk a fényképeket. — D. D. (Budapest). Középiskolai tanuló semmiféle egyesületnek sem lehet az intézet kebelén kívül a tagja.

HATSEK-féle

Magyarország megyéinek kézi térképe.

Az összes megyei térképek atlasza félbörkötésben 24 kor. Minden megye külön is kapható, a megye nagysága szerint 40 és 60 fillér árban. Magyarország politikai térképe 40 fillér. — Kaphatók

LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) részv. társ.-nál Bpest, VI. Andrásy-út 21. szám és minden könyvkereskedésben.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Magyar Kereskedelmi Közlöny, Budapest.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre... 4 kor. 80 fill.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	IV. ker., Egyetem-utca 4. szám.
Egész évre... 9 kor. 60 fill.		Kéziratokat nem adunk vissza.
Megjelenik minden vasárnap.		

SZÁSZ KÁROLY.

(1829—1905.)

A magyar irodalomnak halottja van. Pihenni tért egy vándor, aki hosszú emberöltőn át járta a magyar irodalomnak útját; járta csodálatos lelkesedéssel, munkakedvvel, örökké tevékeny elmével, mindig nemes eszmékért buzogva.

Szász Károly meghalt.

Nagy utat tett meg, emberfeletti munkát végzett és elfáradt. Új emberek jöttek s az irodalomnak egykor szűk mezeje kiszélesedett, egész birodalomra vált, lázas, zajos, versengő munka fejlődött ki. A negyvenes évek ifjú, tettekes irónemzedéke az évek folyamán izmosodott tehetségben; voltak olyanok, akik hamar letűntek, nevükről ma már csak azok tudnak, akik tudós célokból kutatják annak a kornak a szereplőit. Felső század sok egy nemzet életében, még több az egyes ember életében, hátla még ez a felső század tele van alkotással, amint hogy a Szász Károly ifjúsága és férfikora nem volt egyéb, mint a munkának szakadatlan láncolata.

Az ő nagy kortársai: Petőfi, Tompa, Arany, Jókai, Jósika, Eötvös, Kemény már a történelemé s a mai írók közül kettő-három él még, akik Szász Károlyal együtt a múlt századból reánk maradtak, hogy fehér hajjal megkezdjék az új századot. Találkozván velök, vajjon nem ébred-e szívünkben tisztelet irántuk? Nem juttatják-e eszünkbe azt a kort, mely céltudatos munkájával ezt a maít előkészítette, megteremtette? Valahányszor az úttörők közül egyik kidül, az utódoknak mély elborúlással kell e veszteségre gondolnia.

Szász Károly a leghasznosabbak közé tartozott; mikor pedig az irodalom munkását hasz-

nosnak nevezzük, ez a legnagyobb dicsérettel ér fel, mert a hasznos írók a legderekabb munkát végezik a nemzeti művelődés fejlesztésében. Valóban hasznos íróknak kell tartanunk azt, aki a külföldi irodalmak kincses házából a legértékesebbeket magyar nyelven hozzáférhetőkké tette a maga nemzete számára; aki példátlan buzga-

SZÁSZ KÁROLY.

lommel, költői lélekkel, finom izléssel fordított Shakespeareből, Molièreből, megszólaltatta magyarul Dantét, Miltont, az angol, német, francia, olasz remekírókat. Csatornát nyitott, melyen át az idegen nemzetek nagy szellemeinek kincse beözönlött hozzánk s a művelődésre hajló nemzet ifjúsága ezekkel a nagy szellemekkel társaloghatott. Ha Szász Károly egyebet nem tett volna, mint hogy tolmácsolja az idegen népek